11. ULUSAL TARIM EKONOMİSİ KONGRESİ

3-5 EYLÜL 2014 - SAMSUN

CİLT - I

FTG
MUCİZE KURUYEMİŞ
FINDIK
TANITIM GRUBU

Şekerbank

Küresel Gıda Güvenliği Endeksi ve Türkiye
N. Yürekli Yüksel, A. Zan Sancak, G. Keskin, D. Dönmez, Ş. Kalanlar, E. Aygören, F. Canik — SAYFA 139

Tokat İlinde Çiftçilerin Organik Domates Üretme İsteği
E. İkikat Tümer, B. Miran — 145

Tüketicilerin Gıda Güvenliği Farkındalıkları ve Gıda Güvenliği Sertifikalı Süt ve Ürünlerini Satın Alma Niyetleri
M. Bozoğlu, Chung L. Huang, Wojciech J. Florkowski, B. Kılıç Topuz, N. Alhas Eroğlu — 150

Türkiye'de İyi Tarım Uygulamaları'na Yönelik Politikalardaki Gelişmeler
Y. Ataseven — 158

Türkiye'de Sulama Alanlarının Genişlemesi ve Gıda Güvencesi
T. Kıymaz, A. Bayaner — 166

Yoksulluk ve Gıda İsrafı Sarmalı
C. Özdilek Dölekoğlu, S. Gün, F.Handan Giray — 172

Ziraat Fakültesi, Su Ürünleri Fakültesi İle Gıda Mühendisliği Bölüm Öğrencilerinin Gıda Güvenliği Algıları ve Etkileyen Faktörlerin Analizi
E. Topgül, A. Özalp, S. Yılmaz, İ. Yılmaz — 183

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Küresel İklim Değişikliğinin Türkiye'de Tarımsal Üretime Etkileri ve Çözüm Önerileri
G. Eren Yalçın, F. Öcal Kara — 195

Türkiye'nin Tarım Kaynaklı Sera Gazı Emisyonlarındaki Durumu
G. Uzel, S. Gürlük — 200

KIRSAL KALKINMA

AB Mali Yardım Politikası Yapısı, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Açısından Değerlendirilmesi
İ. Bülent Gürbüz, N. Erdem Bedel — 209

Amasya İli Boyalı Köyü Kiraz Üretimi ve Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
G. Erdal, A. Çallı, G. Karakaş, M. Balcı — 218

Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri
G. Ateş, M.Nisa, M. Yelboğa, C. Sayın, — 223

Antalya İlinde Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programından (KKYDP) Yararlanan İşletmelerin Genel Yapısının İncelenmesi
Y. Taşcıoğlu, C. Sayın — 231

Arazi Toplulaştırma Çalışmalarının Kırsal Kalkınmaya Etkilerinin Değerlendirilmesi (Eskişehir - Merkez / Gündüzler Örneği İle)
M. Türker, K. Eren, Z. Parlak — 240

Avrupa Birliği Ülkelerinde Kırsal Kalkınma Göstergeleri (2007-203)
A. Özden, G. Armağan, Y. Barış Şimşek — 247

Aydın İli Tarım Sektörünün Girişimcilik Yönüyle Değerlendirilmesi
B. Horasan, G. Armağan — 256

Doğada Kendiliğinden Yetişen Mantarların Aile İçi Öztüketimdeki Yerinin Saptanması ve Gelir Arttırmadaki Rolü
H. Karahan, C. Başdar, İ. Bülent Gürbüz — 265

Kalkınma Ajanslarının Kırsal Kalkınmadaki Rolü
S. Er, T. Metin, Ş. Kalanlar, İ. Uçum — 269

Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu, Sorunlar ve Çözüm Önerileri

G. Ateş[1], M.Nisa, M. Yelboğa, C. Sayın,

[1]Gıda Mühendisi, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, 07070, Antalya
E-posta: gulayates_0786@hotmail.com

ÖZET

Keçi yetiştiriciliği, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için tarımsal üretimde önemli bir yer tutmaktadır. Kırsal alanda geleneksel üretim metotlarıyla yetiştirilen keçi, işletme için hem besin kaynağıdır ve hem de ekonomik değere sahiptir. Türkiye'de keçi yetiştiriciliği faaliyetinin en yoğun yapıldığı bölge Akdeniz Bölgesi'dir. Bölgede Antalya ili sahip olduğu hayvan sayısı bakımından ilk sırayı almaktadır. Antalya'da 2012 verilerine göre 286.763 baş anaç keçi yetiştirilmekte olup bu sayı tüm Türkiye'de yetiştirilen anaç keçi sayısının %9,3'lük dilimini oluşturmaktadır. Mevcut keçi sayısının yaklaşık %95'ini kıl keçisidir. Yetiştiricilik yapan işletmeler; Antalya'nın sıcak iklimi nedeniyle kışın kışlak, yazın dağlık yerlere (yaylalara) göç etme şeklinde geçmişten günümüze devam eden geleneksel üretim şeklini sürdürmektedirler. Ancak son yıllarda yaşanan sorunlar; yetiştirilen hayvan sayısında ciddi boyutta azalışa neden olmuştur. Azalışa sebep olan sorunların başında örgütlenme politikalarının yetersiz olması ve etkin olmaması gelmektedir. Özellikle üretilen ürünlerin pazarlanması aşamasında ortaya çıkan örgütsüz pazarlama kanalı, yetiştiricilerin fiyat oluşumunda söz sahibi olmalarını engellemektedir. Bu da nedenle üretici fiyatlarının düşük kalmasına neden olmaktadır. Kırsal kalkınma için önemli bir ekonomik faaliyet olan keçi yetiştiriciliğinin sürdürülebilirliğinin sağlanması için keçi yetiştiriciliğinin uygun tarımsal politika araçlarıyla desteklenmesi yetiştiriciler açısından önemlidir. Bu çalışma ile Antalya ilinde keçi yetiştiriciliğinin mevcut durumunun ortaya konması, bölge ekonomisi açısından değerlendirilmesi, ilgili güncel sorunların belirlenmesi, yetiştiricilerin bu faaliyet dalında kalmalarını sağlayacak tarımsal destek politika araçlarının tartışılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Antalya, kıl keçisi, keçi yetiştiriciliği

Current Situation of Hair Goat Raising Along with Problems and Solution Offers in The Province of Antalya

ABSTRACT

Goat raising has an important place in agricultural production for undeveloped and developing countries. The goat raised in the rural area with the traditional production methods is a nutritional source as well as has an economical value for the enterprises. Mediterranean Region is the most active region for the goat raising activities in Turkey. With respect to animal stock, Antalya province takes place on the top in the region. According to the data in 2012, a number of 286.763 female goat are raised which corresponds to 9,3 percentile of the female goat in Turkey. Almost 95% of the actual goat sock is hair goat. As a result of warm climate conditions of Antalya, livestock raising enterprises maintain the traditional production philosophy of nomad movements to winter quarters in winter season and to highlands (summer ranges) in summer season. However, problems experienced in recent years caused serious reduction in the number of goats. The leading reason for the reduction is the insufficient and ineffective organization policies. Particularly, disorganized marketing channels occurring on the marketing of the products prevents breeders from being active on the price making stage which gives rise to low producers' price. As a significant economic activity for the rural development, supporting goat raising with the proper agricultural political tools ensuring sustainability of the goat raising is important for the breeders. In this study, it is expected to set out the current situation of goat raising in the province of Antalya, evaluation of goat raising in terms of regional economy, determining the actual problems and discussing the agricultural support tools necessary for keeping breeders in this business line.

Key Words: Antalya, hair goat, goat raising

1.GİRİŞ

Keçi, diğer çiftlik hayvanlarına göre elverişsiz bakım ve besleme koşullarına karşı daha dayanıklıdır. Coğrafi koşullara kolaylıkla uyum sağlayan bir hayvandır. İnsanlığın tarım toplumuna geçişi ile birlikte başlayan keçi-insan birlikteliği bugüne dek süre gelmiştir. Keçi yetiştiriciliği, genelde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yapılan geleneksel bir üretim dalıdır. Keçi yetiştiriciliği, kırsal ve ormanlık bölgelerdeki dar gelirli ailelerin önemli bir geçim ve besin kaynağını oluşturmaktadır. Keçi yetiştiriciliğinin öne çıkan özelliği, başka bir şekilde değerlendirilemeyen marjinal alanların (dağlık, fundalık ve taşlık arazilerin) hayvansal ürünlerin elde edilmesine olanak sağlamasıdır [Kaymakçı ve ark., 2005].

Türkiye'de yaklaşık 500.000 işletmede yapılan keçi yetiştiriciliği, 3 milyon civarındaki insanın geçimine katkıda bulunmaktadır [Dellal ve Dellal, 2005]. Özellikle dağlık alanlardaki işletmelerde üretim deseninin geniş olmaması nedeniyle keçi yetiştiriciliği, bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bu alanlarda keçi sayısının azaltılması ya da keçi yetiştiriciliğinden vazgeçilmesi yaşayan halkın geçimini olumsuz etkileyebilecektir. Keçi yetiştiriciliğinin bu açıdan taşıdığı sosyo-ekonomik önem bugüne kadar yapılan birçok araştırmada da ortaya konulmuştur [Erkuş, 2000; Koyuncu, 2005].

Avrupa ve Amerika'da et ve süt üretimi çoğunlukla büyükbaş hayvanlardan elde edilirken, Afrika ve Asya kıtalarında koyunlarla birlikte keçiler ön plandadır. Türkiye keçi varlığı bakımından dünyada üst sıralarda yer almasına rağmen, var olan ırkların düşük verimli olması nedeniyle keçi eti ve keçi sütü üretiminde gerilerde kalmaktadır. Keçi yetiştiriciliğinde gelişmiş ülkelerde modern yetiştirme metotları kullanılmaktadır. Ancak Asya

ve Afrika ülkeleri gibi gelişmekte olan ülkelerde geleneksel üretim metotları önemini korumaktadır. Dünyada keçi yetiştiriciliği gelişmekte olan ülkelerde yoğun olarak yapılmaya devam ederken AB ülkeleri ve Türkiye'de son 20 yılda ciddi bir azalış göstermiştir. Yüzyılın başlarında Avrupa'da 21 milyon baş civarında keçi bulunurken, 21. yüzyıla girdiğimizde bu sayı 13 milyon baş civarına düşmüştür. Türkiye'de ise 1960'lı yıllarda keçi varlığı 18,5 milyon baş iken 2008 yılında 5,6 milyon başa gerilemiştir. Keçi varlığı, 2009 yılından sonra tekrar artmaya başlamış ve 2013 yılında 9 milyon baş hayvana ulaşmıştır. Keçi sütü ve ürünlerinin sağlık açısından faydalarının bilimsel olarak ortaya konulması, keçi sütüne olan talebi artırmıştır. Buna bağlı olarak son yıllarda keçicilik sektörüne ciddi bir yönelmenin olduğu görülmektedir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma kapsamında dünyada ve Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmalardan elde edilen ikincil veriler ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Damızlık Koyu ve Keçi Yetiştiricileri Birliği, Türkiye İstatistik Kurumu, Ekonomi Bakanlığı Dış Ticaret Müsteşarlığı, FAO, AB komisyon raporlarından elde edilen istatistiksel veriler kullanılmıştır. Elde edilen istatistiksel verilerden Türkiye'de ve dünyada geleneksel tarzda keçi yetişriciliğinin mevcut durumu, sorunları, örgütlenme, süt ve ürünlerinin pazarlanması konularında yapılması gerekenlerin altı çizilmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Keçi Yetiştiriciliği

Keçi yetiştiriciliği modern üretim tekniklerinin kullanıldığı entansif yetiştiricilik ve geleneksel üretim metotlarının kullanıldığı ekstansif yetiştiricilik olmak üzere ikiye ayrılır. Her iki üretim şeklinin kendine özgü avantaj ve dezantajlarından söz etmek mümkündür. Son dönemde Türkiye'de entansif üretim metotlarıyla yetiştiricilik yapan işletme sayısı artsa da keçi yetiştiriciliği geleneksel üretim metotlarıyla sürdürülmektedir.

3.1.1.Entansif Yetiştiricilik

Entansif yetiştiricilikte amaç, bilim ve tekniğin tüm olanaklarını kullanarak mümkün olan en yüksek düzeyde verim artışı elde etmektir. Entansif keçi yetiştiriciliğinde yerli ırkların verimini arttırmak için kültür ırkları ile ıslahı ve programlı bir melezleme çalışması yapılmaktadır. Melezleme çalışmalarında başarının sağlanabilmesi için; bakım-besleme, sağlık-koruma ve diğer ekonomik önlemler birlikte ele alınmaktadır. Verim artışı sağlanırken buna paralel ürünlerin iyi bir fiyatla değerlendirilebilmesi ve pazar şartlarının oluşturulması için özel ve kamusal alanda çalışmalar sürdürülmektedir. Entansif keçi yetiştiricilerinin, başarılı bir sonuç elde etmesi için yapılacak işlerle birlikte iyi bir yetiştirme ortamının (ağılların hazırlanması, doğum ve hastalıkta uygun bakım alanlarının yapılması, yem ve mera kaynaklarının yararlanabilirliğinin arttırılması, damızlıkların seçimi, bakım programlarının yapılması vb.) en azından yarı entansif koşulların sağlanması için devlet tarımsal destek politikalarıyla yetiştiricileri desteklemektedir. Türkiye'de bu amaca yönelik ilk melezleme çalışmaları Saanen keçileri ile 1960lı yıllarda başlamıştır [Şentürklü ve Arslanbaş, 2009]. Antalya'da son yıllarda entansif üretim tarzında yetiştiricilik yapan büyük çiftlikler kurulmuştur.

3.1.2.Ekstansif Yetiştiricilik

Tarım alanlarının geniş, nüfus yoğunluğunun fazla olmadığı ülkeler ile gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Modern üretim tekniklerinden çok geçmişten edinilen bilgi ve tecrübenin kullanıldığı bu üretim tarzında doğal ve coğrafi koşullara bağlı olarak üretim yapılmaktadır. İklim koşullarına göre verimde değişiklik olabilir.

Ekstansif keçi yetiştiriciliği geleneksel üretim şeklidir. Ülkemizde keçi yetiştiriciliğinin çok yoğun yapıldığı kırsal alanlarda ekstansif üretim tarzı sürdürülmektedir. Yerleşik, yaylacılık ve göçer sistemde yapılan ekstansif yetiştiricilik şekli yapıldığı bölgeye göre farklılık göstermektedir. Türkiye'nin değişik bölgelerinde sosyal ve ekonomik bir çok faktöre bağlı olarak yetiştiricilik sistemlerinde değişiklik olmuştur. Özellikle uygulanan politikalar nedeniyle yaylacılık tarzı üretim şekli ciddi bir tehdit altındadır. Keçi yetiştiriciliğinin sürdürülebilirliği açısından yaylacılık tarzı üretim şeklinin terk edilmesi Antalya gibi sıcak iklimde bu üretim şeklini benimsemiş yetiştiriciler için ciddi bir tehdit olacaktır. Keçi yetiştiricileri için sadece ekonomik bir faaliyet olma dışında bir yaşam tarzına dönüşen yaylacılık kültürünün devam ettirilmesi hem kırsal kalkınma; hem de var olan bir kültürün gelecek nesillere aktarılması açısından önemlidir. AB, birliğe uyum çerçevesinde kırsal kalkınma ve sürdürülebilir tarımsal üretim için tarımsal destek politika araçlarıyla desteklenen keçi yetişciliğinde entansif ve ekstansif üretim şekillerinin avantaj ve dezavantajları Çizelge 3.1'de verilmiştir.

Çizelge 3.1: Keçi Yetiştiriciliğinde Üretim Şekilleri

Keçi Yetiştiriciliği Üretim Şekilleri: Avantajlar ve Dezavantajlar		
Entansif (Modern)	**Avantajlar**	**Dezavantajlar**
	Süt ve et veriminin yüksek olması	Yerli ırkların yokolması
	Hızlı büyüme ve gelişme	Beslenmeye bağlı süt içeriğinin zengin olmaması
	Ürün gıda güvenliği kontrolleri yapılamsı	Girdi kullanımı fazla olması
	Ürünlerinin uygun şartlarda depolanması	Sürdülebilirlik zor
Ekstansif (Geleneksel)	**Avantajlar**	**Dezavantajlar**
	Doğal beslenmeye bağlı zengin süt içeriği	Et ve süt veriminin düşük olması
	Daha az ve ucuz girdi kullanımı	Sağım döneminin kısa olması
	Saf ırkın korunması	Yavru sayısının az olması
	Hayvan refahı sağlanması	Ürün gıda güvenliği kontrollerinin yapılamaması
	İstihdam edilen kişi sayısının fazla olması	İşleme ve depolama koşullarının uygun olmaması

3.2. Dünya ve Türkiye'de Keçi Varlığı

Keçi yetiştiriciliği özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde tarımsal üretim açısından önemli bir ekonomik faaliyettir. Kırsal alanda yetiştirilen keçi, yetiştiricilik yapan aile işletmeleri için geçim kaynağı ve besin kaynağı olarak değerlendirilir. Türkiye'de keçi yetiştiriciliği; ya tarım işletmesi içinde, ya köy sürüleri, ya da göçer sürüler şeklinde sürdürülmektedir.

FAO'nun 2012 yılı verilerine göre dünyada yaklaşık 996 milyon baş keçi yetiştirilmektedir [Anonim, 2012]. Keçi sayısının en fazla olduğu ülkeler sırasıyla; Çin (% 18,1), Hindistan (% 16.06), Pakistan (% 6.32), Nijerya'dır (% 5,71). Bangladeş (% 5.54) ve Türkiye yaklaşık 8.3 milyon baş keçi varlığı ile dünyada % 0.83 oranında bir pay almaktadır [Çizelge 3.2]. AB ülkelerinin tümü bir bütün olarak değerlendirildiğinde 12,5 milyon baş keçi yetiştirilmektedir. AB ülkeleri içinde Yunanistan yetiştirilen hayvan sayısı bakımından ilk sırayı almaktadır.

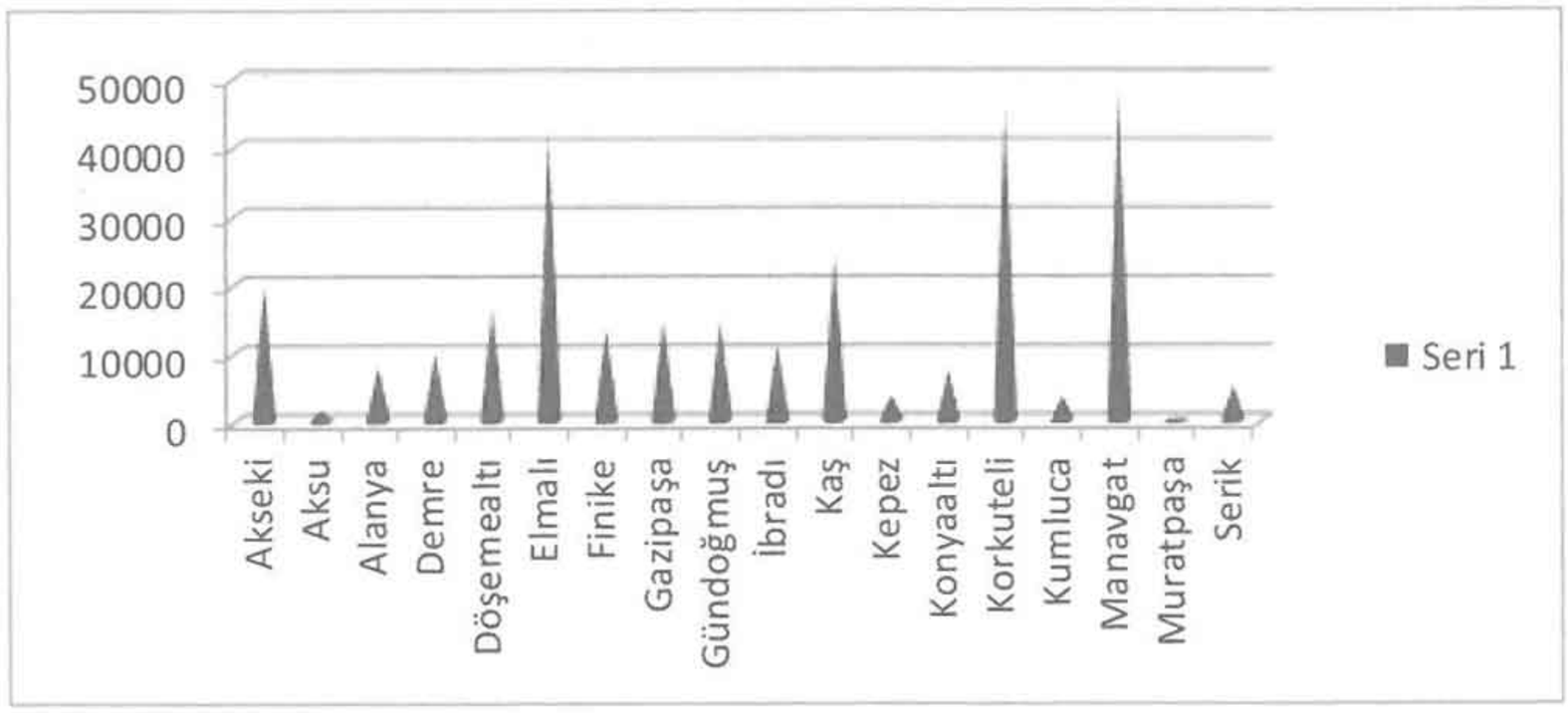
Çizelge 3.2: 2012 yılı yetiştirilen keçi sayısı

Ülke	Hayvan Sayısı(Baş)	Yüzde %
Çin	185.000.000	18,1
Hindistan	160.000.000	16,06
Pakistan	63.100.000	6,3
Nijerya	57.600.000	5,7
Bangladeş	55.000.000	5,5
Türkiye	8300000,00	0,83

Kaynak:FAO, 2012

Türkiye'de 2008 yılı keçi varlığının bölgelere göre dağılımı incelendiğinde; kıl keçilerinin en fazla Akdeniz Bölgesi'nde (% 22.78) bulunduğu, bunu sırasıyla Güneydoğu Anadolu (% 19.67) ve Ege Bölgesi'nin (% 14.20) izlediği görülmektedir. 2012 yılı kıl keçisinin illere göre dağılımına bakıldığında ise, en fazla kıl keçisi yetiştiriciliği yapılan ilin Antalya olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla; İçel, Diyarbakır, Adana, Muş izlemektedir [Anonim, 2012a].

Türkiye'de keçi yetiştiriciliği faaliyetinin en yoğun yapıldığı bölge sahip olduğu doğal ve coğrafi özelliklerinde etkisiyle Akdeniz Bölgesi'dir. Bölgede Antalya ili sahip olduğu hayvan sayısı bakımından ilk sırayı almaktadır. Antalya ilinde 2012 verilerine göre 286.763 baş anaç keçi yetiştirilmekte olup bu sayı tüm Türkiye'de yetiştirilen anaç keçi sayısının %9,3'lük dilimini oluşturmaktadır [Şekil 1]. Mevcut keçi sayısının yaklaşık %95'i kıl keçisidir. Antalya'da iklim koşulları nedeniyle yazın yüksek olan dağlık bölgelere, kışın ise sahil şeridine göç etme şeklinde üretim şekli benimsenmiştir. İlçeler bazında değerlendirildiğinde Manavgat, Elmalı ve Korkuteli keçi yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı ilçelerdir. Ekstansif üretim metodunun yaygın olduğu ilde üretilen sütün büyük bir bölümü işletme içi tüketilmekte, tüketilmeyen kısım ise özellikle peynir yapımında kullanılmaktadır. Üretilen süt ve ürünleri işletmelere yakın yöresel pazarlarda tüketiciye sunulmaktadır [Anonim, 2012b].

Şekil 3.1: Antalya İlinde Yetiştirilen Anaç Keçi Sayısı, 2012
Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2012

3.3. Keçi Sütü Üretimi ve İnsan Sağlığı İçin Önemi

Keçiler yüzyıllardır gelişmekte olan ülkeler için gıda ve ekonomik açıdan önem taşırken, bu sektörün gelişmiş ülkelerdeki ekonomik geri dönüşümünün çok daha iyi olduğu görülmektedir. FAO verilerine göre, dünyada keçi sütü üretimi 1930'lu yıllarda toplam süt üretimi içinde %27'lik pay alırken 1990'lı yıllarda % 3'lere gerilemiştir [Çizelge 3.3]. Bu gerilemenin nedeni yapılan ıslah çalışmalarıyla süt verimi yüksek inek ırklarının yetiştirilmeye başlanmasıdır. Süt verimi yüksek olan melez inek ırkları modern çiftliklerde süt sanayisi için temel girdiyi sağlamaktadır. Sanayileşmeyle birlikte kırdan kente göçün artması kırsal alanda keçi yetiştiriciliği yapan işletmelerin azalmasına sebep olmuştur. Modern tesislerde inek sütü üretimi artığından toplam üretimdeki keçi sütünün payı azalmıştır.

Çizelge 3.3:Dünyada Üretilen Süt Miktarı İçinde Keçi Sütünün Payı

Yıl	İnek		Manda		Koyun		Keçi	
	Ton	Toplam Üretimdeki Pay(%)	Ton	Toplam Üretimdeki Pay(%)	Ton	Toplam Üretimdeki Pay(%)	Ton	Toplam Üretimdeki Pay(%)
1930	709.885	38,24	263.445	14,9	378.000	20,38	505.642	27,18
1940	1.1.60.502	40,44	380.537	13,26	713.090	24,85	615.143	21,44
1950	1.381.535	43,54	337.451	11,9	667.710	20,05	746.039	23,51
1960	2.240.960	53,45	257.900	6,5	882.000	21,04	811.460	19,39
1970	2.550.000	59,24	279.000	6,48	859.000	19,97	613.600	14,26
1980	3.341.020	62,51	273.903	5,01	1.147.395	20,97	630.026	11,51
1990	7.960.600	82,89	174.200	1,81	1.145.000	11,92	323.700	3,37
2000	8.732.000	89,19	67.300	0,69	774.400	7,91	216.300	2,21
2009	11.583.313	92,35	32.443	0,26	734.219	5,85	192.210	1,53
2010	12.418.544	91,69	35.487	0,26	816.832	6,03	272.811	2,01
2011	13.802.428	91,7	40.372	0,3	892.822	5,9	320.588	2,1
2012	15.997.833	91,8	46.989	0,3	1.007.007	5,8	369.429	2,1
2013	16.655.009	91,4	51.947	0,3	1.101.013	6	415.743	2,3

Kaynak: FAO, 1930-2013

Keçi sütünün ekonomik değeri sahip olduğu besleyici ögelerin bilimsel çalışmalarla ortaya konmasıyla artmıştır. Tüm dünyada talep artışına bağlı olarak ekonomik değeri artan keçi sütü üretimini arttırmaya yönelik politikalar uygulanmaya başlanmıştır. Gelişen teknoloji yeni üretim metotları denenmesi ve ıslah çalışmaları keçilerde hayvan başına düşen verimi arttırmaya odaklanmıştır. Yüzyıllardır geleneksel üretim metotlarının denendiği gelişmiş ülkelerde teknolojinin ilerlemesiyle modern çiftliklerde endüstriyel keçi sütü üretimi gerçekleştirilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise yarı ekstansif ve ekstansif üretim metotları sürdürülmektedir. Bu tarz üretim yapan işletmelerde üretilen süt ya işletme içi tüketimde kullanılmakta ya da peynir, yoğurt gibi ürünlere işlenerek yöresel pazarlarda satılmaktadır.

Türkiye'de keçi sütü ve ürünleri üretimi esas olarak kıl keçilerine dayalı olarak yürütülmektedir. Son dönemde farklı ırk keçiler endüstriyel üretimde kullanımaya başlansa da üretim %98'i kıl keçilerinden sağlanmakatadır.

Üretilen keçi sütleri genellikle koyun ve inek sütü ile karışık olarak peynire işlenmekte veya doğrudan dondurma üretiminde kullanılmaktadırlar. Türkiye'de üretilen sütün yaklaşık %27'si-nin yoğurt olarak tüketildiği, ayrıca ev yapımı yoğurt miktarının ise sanayi tarafından üretilen kadar olduğu, peynirin ise yaygın olarak tüketildiği bilinmektedir.

AB ülkelerinde ise, işlenmiş keçi ürünlerine talebin giderek arttığı ve modern süt keçiciliğinde model ülke kabul edilen Fransa'da sütün %90'dan fazlasının peynir üretiminde kullanıldığı, yine İspanya'da önceki yıllarda keçi, koyun ve inek sütünün karıştırılarak değerlendirilmesine karşın, bugün keçi sütünün tek başına değerlendirildiği belirtilmektedir. Başta Fransa olmak üzere İspanya, İtalya, Portekiz ve Yunanistan gibi iklim koşulları bakımından Türkiye'ye benzer Akdeniz ülkelerinde, süt keçiciliği ve özel keçi peynirleri üretimi son derece gelişmiş, ekonomik ve teknolojik açıdan önemli bir yere sahip olmuştur [Demirtaş ve ark. 2009].

Keçi sütünün sağlık açısından önemi birçok bilimsel çalışmaya konu olmuştur. Keçi sütü bebekler, çocuklar ve erginler için ideal bir gıdadır. Keçi sütünde bulunan yağ molekülleri diğer sütlerdeki yağ moleküllerine göre daha küçüktür bu yüzden sinrimi kolaydır. İçerik olarak anne sütüne en yakın içeriğe sahiptir. Bebeklerde diğer sütlere oranla alerjik reaksiyonlara sebep olmadığı görülmüştür. Alerjik Astım, egzama, migren, mide ülseri ve kronik katarakt, aynı zamanda sık kusma ve buna bağlı ağırlık kayıplarının tedavisinde keçi sütü yaygın olarak kullanılmaktadır. Yukarıda belirtilen sebeplere bağlı olarak son yıllarda keçi ürünlerine olan talep hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerde artarken, özellikle çiftlik hayvanları içinde keçi yetiştiriciliğine yönelimde bir artış görülmektedir [Koyuncu, Kaymakçı, Taşkın 2006].

3.4. Teşvik Kredi ve Desteklemeler

Türkiye'de keçi yetiştiriciliğine, verilen destekler, bütün olarak 2000 yılından itibaren 2000/467 sayılı "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı" çerçevesinde yürütülmüştür. Daha sonra, 2005/8503, 2008/13489, 2008/13695, 2009/14850, 2010/4022, 2013/5488, 2013/4463, 2014/6091 sayılı "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Karar"ları ile keçi yetiştiriciliği korunmaya ve teşvik edilmeye çalışılmaktadır. En son çıkarılan 2014/6091 sayılı "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı" 7/4/2014 tarihli ve 28657 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Çıkarılan bu karar '2014 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemelere İlişkin Bakanlar Kurulu Kararı'nda yer alan hayvancılık destekleme ödemelerine ilişkin usul ve esasları kapsar. 2014 yılında yapılacak olan desteklemeler aşağıda sıralanmıştır.

- Koyun ve keçi yetiştiriciliği yapan, damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliklerine üye, hayvanları Koyun Keçi Kayıt Sistemi (KKKS) ve Koyun-Keçi Bilgi Sistemine (KKBS) kayıtlı yetiştiriciler, anaç hayvan başına yılda bir kez olmak üzere desteklemeden yararlandırılırlar.

1	Koyun-keçi	20 TL/baş

- Damızlık koyun-keçi yetiştiriciliği yapan, damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliklerine üye, hayvanları Bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı yetiştiricilere, anaç hayvan başına aşağıda belirtilen miktarda ödeme yapılır. Üretmiş olduğu çiğ sütü, 17/12/2011 tarihli ve 28145 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan, Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmelik kapsamındaki süt işleme tesislerine satan, bu kararın 12' nci maddesinde belirtilen ve ulusal düzeyde üst örgütlenmesini tamamlamış_bir hayvancılık örgütüne üye olan yetiştiricilere, manda, koyun ve keçi sütü için aşağıda belirtilen miktarda ödeme yapılır.

2	Manda, koyun-keçi sütü	0,2 TL/lt

- Büyükbaş, küçükbaş hayvan, arı ve su ürünleri yetiştiriciliğinde organik tarım yapan çiftçilere aşağıda belirtilen birim miktarlarda organik tarım destekleme ödemesi yapılır.

3	Organik Tarım (Anaç koyun, keçi)	10TL/baş

Kredi olarak, T.C. Ziraat Bankası tarafından küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine ve küçükbaş hayvan besiciliğine olmak üzere işletme-yatırım kredisi verilmektedir. Küçükbaş besicilik kredisi;100 baş ve üzeri küçükbaş hayvan besi işletmesi kurmak veya var olan işletme kapasitesini 25 baş üzerine çıkarmak isteyen çiftçilere Küçükbaş Besicilik kredisi verilmektedir. Küçükbaş besicilik kapsamında barınak yapımı ve tadilatı, yem hazırlama ünitesi, balya makinası, çayır biçme makinası, diğer yatırım giderlerinin finansmanı amacıyla yatırım kredisi sağlamaktadır.

Koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanması tescili ve izlenmesi yönetmeliği kapsamında koyun keçi kayıt sistemine kaydettirilmiş (Küpelendirilmiş en az 6 aylık Türkvet veri tabanında en az 3 ay süreyle kayıtlı) erkek hayvanların alımı, tek yıllık yem bitkisi üretimi ve diğer işletme giderlerinin finansmanı amacıyla, işletme kredisi verilmektedir.

Süt hayvancılığı kredisi; Saanen, Kilis, Ankara ve Kıl keçisi yetiştiriciliğinde en az 25 baş kapasite ile üretim yapan veya en az bu kapasiteler ile yeni tarımsal işletme kurmak ya da mevcut hayvan sayısını bu kapasitelere yükseltmek isteyen üreticilere sunulan kredidir.

3.5. Keçi Yetiştiriciliği ve Örgütlenme

Örgütlenmenin temel dayanağını 4631 sayılı Hayvan Islahı Kanunu oluşturur. Bu kanuna göre kurulmuş Damızlık Koyun-Keçi Yetiştiricileri Birlikleri yetiştiricilerin sorunlarına çözüm önerileri aramaktadır. Birlik sözleşmesine göre birliğin amacı; üstün verimli hayvanlar yetiştirmesi için gerek yurt içinde yetiştirilen gerek yurt dışından ithal edilen ve gerekse yerli ırkların genetik potansiyellerinin geliştirilmesi amacıyla Bakanlıkça belirlenecek bölgesel ya da ülkesel düzeyde ıslah programlarının uygulanması, verimlerinin artırılması, bunların soykütüğü, ön soykütüğü kayıtlarının tutulması, toplanan verilerin değerlendirilmesi ve sigorta işlemlerinin yapılması, birlik personelinin eğitimlerinin sağlanması, bölgesel ve ulusal düzeyde yarışmalar düzenlenmesi, birlik ihtiyaçlarının temin ve tedariki ile üretimin yurt içi ve yurt dışında pazarlanması, ürünlerin değerlendirilmesi için gerekli tesislerin kurulması, diğer ülkelerle ilişkilerin düzenlenmesi, geliştirilmesi ve işletilmesi gibi hususlar ile Hayvan Islahı Milli Komitesi'nin önereceği ve Bakanlıkça belirlenecek her türlü hayvan ıslahı çalışmalarını yapmak, hayvancılık politikaları üretmektir.

Birlikler farklı konularda (hayvan sağlığı, hayvan refahı, süt fiyatı, pazarlanması) çeşitli faaliyetler sürdürmektedir. Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı ve yetiştirici birliklerinin ortaklaşa başlattığı çalışmayla yetiştirilen hayvanlar kayıt altına alınarak küpeleme işlemi gerçekleştirilmektedir. Belirli bir yaş altında kayıt altına alınan ve küpelenen hayvanlar bakanlığın uygulamaya koyduğu tarımsal destek politika araçlarından yararlanmaktadırlar. Birlik, kulak numaralama etkinliği dışında, eğitim ve sağlık-koruma hizmet çalışmaları da yapmaktadır. Verilen eğitimler keçi yetiştiriciliğinin devamlılığının sağlanması için önemlidir. Birlik sözleşmelerinde birliklere hem üretim hem de pazarlama konularında çeşitli görevler yüklenmiştir. Birliğe üye yetiştiricilerin hem ıslah hem de ürünlerin pazara arzı, fiyat oluşumu gibi konularda söz sahibi olmaları sağlanmaya çalışılmaktadır. Birliklerin hayvan ıslahı ile ilgili çalışmalarını, ürünlerin pazarlanması gibi ekonomik konulardan ayrı değerlendirmeleri gerekmektedir. Her iki alanın birlikte yürütülmesi, ıslah çalışmalarını zaafa uğratabilir [Kaymakçı, Engindeniz 2010].

Keçi yetiştiricilerinin en önemli sorunlarından biri de, ürünlerin pazarlanması aşamasında ortaya çıkan ekonomik örgütsüzlüktür. Hayvansal üretim alanında en örgütsüz kesim koyun ve keçi yetiştiricileridir. Üretilen ürünlerin pazarlanması sürecinde üretici ve tüketici arasında aracılar bulunmaktadır. Keçi yetiştiricilerinin ürettiği ürünlerin başında gelen keçi sütünün pazarlanması sırasında da durum aynıdır. Keçi sütü pazara arzında yetiştiriciler doğrudan mandıracılara bağlıdırlar. Üreticiler, bir yıl önceden avans almak zorunda kaldıkları için sütün fiyatını belirleyemezler. Genel olarak kırsal kesimde kısmen var olan tarımsal amaçlı kooperatifler de inek sütü toplama ve işlemeye yönelmiştir. Koyun ve keçi sütü genellikle işlemezler. İşleyemedikleri sütü alıcının istediği fiyata satmak zorunda kalmaktadırlar. İnek sütünün fiyatı Ulusal Süt Konseyi'nde belirlenirken, keçi sütü için böyle bir uygulama yoktur. Süt fiyat üreticiler aleyhine piyasa mekanizması tarafından belirlenmektedir [Kaymakçı, Engindeniz 2010].

Türkiye'de, keçi ürünlerinin pazarlanmasında yetiştiricilerin söz sahibi olabileceği bir örgütlenme modeli oluşturulmalıdır. Böyle bir örgütlenme modeli, üretimi ve verimi artıracaktır. Üretim ve verimin artması yetiştiricilik yapan işletmelerin devamlılığını sağlayacaktır. AB ülkelerinde uygulanan Tarımsal Amaçlı Kooperatifler ülkemizde hayata geçirilirse üreticinin pazarda söz sahibi olması sağlanacaktır. Avrupa ülkelerinde süt ve süt ürünleri pazarında kooperatifler söz sahibi olup, yetiştiriciler lehine kararlar almaktadır. Bu model Türkiye'de uygulamaya konulursa; kooperatifler, salt üretim aşamasında değil, ürünlerin işlenmesi ve pazarlamasında da belirleyici etken olacaklardır. Böylece keçi yetiştiriciliğinden sağlanan katma değer büyük ölçüde üreticiye dönecektir [Kaymakçı, Engindeniz 2010].

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye 'de tarımsal üretimde önemli bir faaliyet olan keçi yetiştiriciliğinin devamlılığının sağlanması hem ülke ekonomisi hem de üretim faaliyetini yaşam şekline dönüştüren yetiştiriciler için önemlidir. Keçi yetiştiriciliğinin geliştirilmesi, keçi sütü üretiminin arttırılması, sanayinin talep ettiği kaliteli sütün temini, verimin artırılarak süt maliyetlerin düşürülmesi için üreticilerin devlet tarafından da desteklenmeleri gereklidir. Her bölgede üretilen sütü tümünü toplayacak kapasitede süt toplama merkezleri yoktur. Hem üreticinin sütünün daha iyi değerlendirilmesi hem de soğuk taşıma zinciriyle sütün kalitesini kaybetmeden pazara ulaşması için süt toplama merkezi kurulması yararlı olacaktır [Paksoy, 2007].

Diğer taraftan, AB'de özellikle koyun-keçi sütü üretim miktarları dikkate alındığında, bu sütlerden elde edilen ürünlerin önemli bir pazar fırsatı yarattığı, Yunanistan ve Bulgaristan gibi, Türkiye'nin de bu pazardan pay alabileceği belirtilmektedir [Peynirci, 2007]. AB koyun-keçi ürünlerinde kendine yeterliliğe henüz ulaşamadığı gibi, özellikle koyun-keçi sütünden yapılan peynirlerin pazarı giderek büyümektedir. Yunanistan, Fransa ve İspanya koyun-keçi sütünden yapılan yöresel peynirler üretiminde iddialarını sürdürmektedir. Yeni üye ülkelerle birlikte, bu ürünlerde Türkiye önemli pazar fırsatlarına sahip olabilecek potansiyele sahiptir [Demirbaş ve ark., 2009].

Yetiştirilen keçi sayısının artırılması keçi sütünün artışını sağlayacaktır. Keçi sayısının artırılabilmesi için mevcut sorunların çözülmesi gerekmektedir. Bu sorunların başında otlatma sorunu gelmektedir. Üretici ormanda yasadışı ve denetimsiz otlatma yaptığından dolayı orman işletme müdürlüğü ile karşı karşıya gelmekte, yapılan baskı ve uygulanan cezalar sonucu keçi yetiştiriciliğinden vazgeçmektedir. Ülkemizde orman otlatmasından ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı vazgeçilemeyeceğine göre amaç; otlatmanın ormana verdiği zararı en aza indirmek olmalıdır. Bu açıdan ormanlarda otlatmaya izin verilen alanlarda otlatma mevsimine ve otlatma kapasitesini dikkate alınarak otlatma yapılmalıdır. Gençleştirme alanları ile erozyon baskısının görüldüğü alanlar dışında kalan, ağaçları olgunlaşmış ormanlar geç ilkbahar ve sonbahar dönemlerinde denetimli olarak otlatmaya açılabilir [Paksoy, 2007]. İlgili yasada, bu iki doğrultuda düzenleme yapılmalıdır. Bu bağlamda, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman Bakanlığı arasında keçiciliğine bakış açısından, eşgüdüm mutlaka gerçekleştirilmelidir [Tolunay ve ark., 2005].

Keçi yetiştiriciliği ile ilgili diğer önemli sorun örgütlenmenin yetersiz oluşudur. Türkiye'de, keçi ürünlerinin üretiminden tüketiciye ulaşımına kadar geçen süreç içinde, yatay ve özellikle dikey bütünleşmeye dayalı bir örgütlenme modeli gerçekleşmelidir. Böyle bir örgütlenme modeli, üretimi artıracağı gibi pazarlamada da üreticiyi ve tüketiciyi koruyacaktır. Bu örgütlenme modeli, salt üretim aşamasında değil, ürünlerin işlenmesi ve pazarlamasında da belirleyici etken olacaklardır [Kaymakçı, Engindeniz 2010].

5. KAYNAKLAR

Anonim 2012a.. Hayvansal Üretim. Türkiye istatistik kurumu (TÜİK), sayı:83 – 2012. http://www.tuik.gov.tr

Anonim, 2012b.. http://www.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul (06 Şubat 2012).

Anonim, 2013. DPT, 2012. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013), Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Dellal, İ., Dellal, G., 2005. Türkiye Keçi Yetiştiriciliğinin Ekonomisi, Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi, 26-27 Mayıs, İzmir, s.39-48.

Erkuş, A., 2000. Antalya İlinde Kıl Keçisi Yetiştiriciliğine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Planlanması, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları No:43, Ankara.

Dellal, İ., Keskin, G., Dellal, G., 2002. GAP Bölgesinde Küçükbaş Hayvan Yetiştiren İşletmelerin Ekonomik Analizi ve Hayvansal Ürünlerin Pazara Arzı, Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayınları No:83, Ankara

Demirbaş, N., Tosun, D., Taşkın, T., 2009. AB Üyesi Kimi Akdeniz Ülkeleri ve Türkiye'de Koyun-Keçi Üretim ve Dış Ticareti, Hayvansal Üretim, 50(1): 45-53.

Ertuğrul, M., Savaş, T., Dellal, G., Taşkın, T., Koyuncu, M., Cengiz, F., Dağ, B., Koncagül, S., Pehlivan, E. 2010. Türkiye Küçükbaş Hayvancılığının İyileştirilmesi. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler, 11-15 Ocak S:667-685, Ankara.

Güney, O.; O. Biçer; O. Torun, 1992. Fertilty, Prolificacy And Milk Production İn Çukurova And Tarsus Dairy Goats Under Subtropikal Conditions İn Turkey, Small Ruminant Research, 7: 3, 265-269.

Gönültaş, Z., 1996. Kahramanmaraş Yöresi Keçiciliğinin Yapısal Durumu ve Yetiştiricilik Özellikleri, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Hussain, O., Waldeland, H., Havrevoll, O., Eik, L.O., Andresen, O., England, I.V. 1996. Effect of type of roughage and energy level on reproductive performance of pregnant goats. Small Rum Res, 21: 151-159.

Kaymakçı, M.; S. Seymen; T. Taşkın; 2004. Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliklerinin İşlevleri, IV. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi Bildirisi, 1-3 Eylül Isparta.

Kaymakçı, M., Taşkın, T., 2006. Türkiye Süt Keçisi Geliştirme Yolları. Tayek/Tuyap Toplantısı 25-27 Nisan, 2006 Yılı Hayvancılık Grubu Bilgi Alışveriş Toplantısı Bildirileri, Yayın No 122, Menemen, İzmir

Kaymakçı M., Engindeniz S.Türkiye'de Keçi Yetiştiriciliği: Sorunlar ve Çözümler, Ulusal Keçicilik Kongresi 2010 Çanakkale

Koyuncu, M., Uzun, Ş.K., Tuncel, E. 2008. Characterization of Semi-Extensive Goat Production Systems in South Marmara Region of Turkey. J. Biol. Environ. Sci. 2(5):53-58.

Özçelik, A., Turan, A. ve Tanrıvermis, H. 1999. Türkiye'nin tarımın pazara entegrasyonunda sözlesmeli tarım ve bu modelin sürdürülebilir kaynak kullanımı ile üretici geliri üzerine etkileri. TEAE Yayın No:14,

Paksoy, M., Özçelik, A. 2008. Kahramanmaraş İlinde Süt Üretimine Yönelik Keçi Yetiştiriciliğine Yer Veren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Tarım Bilimleri Dergisi, 14(4): 420-427.

Tolunay, A., M. Korkmaz, H. Alkan, 2005. Batı Anadolu Bölgesi'nin Silvopostaral Sistemleri ve Kıl Keçi Yetiştiriciliğinin Yeri ve Önemi (Ed.,)Kaymakçı, M., 2005, İzmir

Savaş, T. 2008. Türkiye'de Süt Keçiciliğinde Son Yıllardaki Gelişmeler http://zootekni.comu.edu.tr/fayda/kecigelismeler.pdf Kasım 2009).

Şengonca, M., ve Koşum, N., 2005. Koyun ve Keçi Yetiştirme (Keçi Yetiştirme ve Islahı). Ders Kitabı. E.Ü. Zir. Fak. Yay. No.:563. Bornova-İzmir.

Türkyılmaz, M.K., Nazlıgül, A. 2002. Türkiye Ekonomisinde Hayvancılığın Rolü ve Sorunları. Kafkas Üniv. Vet. Fak. Derg. 8(2):177-181.